

| Lehed:                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------|
| <a href="#">Tervis, sotsiaaltoetamine ja jätkusuutlikkus</a>                |
| <a href="#">Maakasutus ja planeerimine</a>                                  |
| <a href="#">Looduskeskkond</a>                                              |
| <a href="#">Majandus, sh keskkonnahoidlikud riigihanked ja ringmajandus</a> |
| <a href="#">Biomajandus</a>                                                 |
| <a href="#">Kogukond, teadlikkus ja koostöö</a>                             |
| <a href="#">Taristu ja ehitised</a>                                         |
| <a href="#">Energeetika ja varustuskindlus</a>                              |
| <a href="#">Eesmärgid ja näitajad</a>                                       |

**Tervis, sotsiaalhoolekanne ja päästevõimekus**

| Väide                                                                                                                                                                                                                                                             | Saarde |    |                                                                                               |                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                   | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus                                                          | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv                                         |
| KOV tegutseb plaani alusel, äärmuslike ilmastikutingimuste puhul on vastutavate asutuste toetamine korraldatud efektiivselt nt lumetormide, paduvihmade ja üleujutustega toimetulek.                                                                              | Jah    |    | Valla riskiplaanis                                                                            |                                                                           |
| Arvestatakse äärmuslikult madalate temperatuuride esinemisega ning kõnni- ja autoteede libedusega. Kasutusele on võetud kiired ja tõhusad libeduse vähendamise meetmed.                                                                                           | Jah    |    | Talviste teehooldustööde nõuetes. Libeduse tõrjet ei teostata seoses suure hajaasustusega     |                                                                           |
| On loodud võimalused puhta joogivee tagamiseks kuumalainete ajal.                                                                                                                                                                                                 |        | Ei |                                                                                               | Avalikke joogivee jaotuse punkte ei ole, ei kohaldu seoses hajaasustusega |
| Ehitistel on piisav soojustus ja küttesüsteemide korrasolek, töökindlus ja vastupidavus madalate temperatuuride korral.                                                                                                                                           | Jah    | Ei | Küttesüsteemid on korras, kuid hoonete soojustamisega on probleeme. Kirjeldust ei ole kusagil |                                                                           |
| KOV-i päästevõimekus (nt veevõtukohad, evakuaatsioonikohad) on heal tasemel. Tagatud valmisolek ekstreemsetest ilmastikunähtustest tingitud ebatavalistes olukordades vastutava asutuse toetamisel kiiresti reageerida.                                           | Jah    |    | Valla riskiplaanis                                                                            |                                                                           |
| Terviseriskigruppidel on piisavalt teadmisi äärmuslikes ilmastikutingimustes hakkama saamiseks. Nt kuuma ja külmalained.                                                                                                                                          | Jah    |    | Elanikkonda informeeritakse ja sotsiaalkanalite kaudu abistatakse                             |                                                                           |
| Esmatasandi meditsiiniline abi on piisavalt kättesaadav.                                                                                                                                                                                                          | Jah    |    | Perearsti ja EMO pool on tagatud                                                              |                                                                           |
| Sotsiaaltöötajatel ja sotsiaalteenuseid osutavatel isikutel on teadmised, kuidas reageerida äärmuslike ilmaolude esinemisel võimalike abivajajate osas ning KOV-il on proaktiivselt loodud kaardistus nende inimeste, kes võivad vajada ekstreemsetes oludes abi. | Jah    |    | Teenuse osutajad on teadlikud, sotsiaalvaldkonna spetsialistidel on sihtgrupp kaardistatud    |                                                                           |
| Vältimatu sotsiaalabi osutamine on piisavalt planeeritud ja tagatud                                                                                                                                                                                               | Jah    |    | Tavaolukorras süsteem toimib                                                                  |                                                                           |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                                                         |        |    |                                                                                               |                                                                           |

[Algusesse](#)

**Maakasutus ja planeerimine**

| Väide                                                                                                                                                                                                                                                                             | Saarde |    |                                                           |                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|-----------------------------------------------------------|----------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus                      | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv      |
| KOV-i planeerimis- ja ehitusspetsialistidel on piisav pädevus kliimateemaatika arvestamiseks nende igapäevatöös.                                                                                                                                                                  | Jah    |    | Ametnikud on läbinud vastavaid koolitusi, ametijuhendites |                                        |
| Kui KOV-i haldusalas on piirkondi, kus esinevad paduvihmadest tingitud üleujutused, tuleb nendes piirkondades üleujutuse tagajärjel toimuvaid riske maandada. Üleujutuste maandamiseks kasutatakse muuhulgas ka looduspõhiseid lahendusi (viibekraavid,- tiigid, imbväljakud jne) | Jah    |    | Koostatavas üldplaneeringus                               |                                        |
| On hinnatud, millised ja kui palju soojussaarte riskiga piirkondi on KOVi alal. On hinnatud, kui palju on soojussaareefekti leevendavaid rohealasid, haljastusi, veekogusid ja kuidas need paiknevad. Olemas on plaan soojussaare efekti leevendamiseks või tekke vältimiseks.    |        | Ei |                                                           | Ei kohaldu seoses suure hajaasustusega |
| Olemasolevate munitsipaalhoonete renoveerimisel ning uute hoonete, ligipääsuvõimaluste ja teede planeerimisel lähtutakse hoone ja liikuvuse kui terviku tõhususest.                                                                                                               | Jah    |    | Ehitusprojektides                                         |                                        |
| KOV-i alal on kinnisvaraomanikud teadlikud neid mõjutatavatest kliimariskidest. Asjakohaste kliimariskide alane info on vabalt kättesaadav.                                                                                                                                       | Jah    |    | Kirjeldatus ÜP-s, valla infokanalites                     |                                        |
| Kohalikud planeeringud arvestavad kliimamuutuste mõju ja sellega kaasnevaid riske.                                                                                                                                                                                                | Jah    |    | ÜP, DP                                                    |                                        |
| On hinnatud kui palju on KOV-i haldusalas inimeste poolt tekitatud keskkonnakahjuga alasid ja kas KOViil on võimalik kaasa aidata selliste alade korrastamisel.                                                                                                                   |        | Ei |                                                           | Ei ole vajadust                        |
| KOV on ette näinud taastuvenergia tootmisotstarbega seotud maakasutuse kavandamist, sh üldplaneeringutes                                                                                                                                                                          | Jah    |    | ÜP-s ja ka maakonna planeeringus, eriplaneeringutes       |                                        |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                                                                         |        |    |                                                           |                                        |

[Algusesse](#)

**Looduskeskkond**

| Väide                                                                                                                                                                                                                                          | Saarde |    |                                                            |                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus                       | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv                                   |
| On hinnatud, kui palju on KOV-i haldusalas inimeste poolt tekitatud keskkonnakahjuga looduslikke alasid ja kas KOV-il on võimalik kaasa aidata selliste alade looduslikkuse taastamisele.                                                      |        | Ei |                                                            | Ei ole hinnatud, kuid selliste alade olemasolu on ka vähetõenäoline |
| KOV-il on olemas ülevaade, kui palju tema territooriumil on erinevaid elupaiku, sh millised neist on haruldased ja/või ohustatud. Lisaks omab KOV teadmist, kui palju on liike kelle elupaiku tuleb elurikkuse säilitamiseks hoida ja kaitsta. | Jah    |    | Ülevaade on vastavates register (keskkonnaregister, EELIS) |                                                                     |
| KOV on analüüsinud, kas naaber või lähi KOV-iga on selles osas võimalik koostööd teha, et halduskoormust vähendada ja jagada parimaid praktikaid                                                                                               |        | Ei |                                                            | Puudub vajadus                                                      |
| KOV on võtnud meetmeid võõrliikide tõrjeks enda omandis oleval maal.                                                                                                                                                                           |        | Ei |                                                            | Puudub vajadus                                                      |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                                      |        |    |                                                            |                                                                     |

| Väide                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Saarde |    |                                      |                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|--------------------------------------|-----------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv |
| KOV on hinnanud tulevikus (15 ja 30 aasta pärast) KOV-i piirkonna ettevõtluskeskkonna muutust tulenevalt kliimamuutuste mõjudest. Nt suveturismi osakaalukasv ja taliturismi osakaalu langus piirkonnas. Lisaks on analüüsinud, millised on KOV-i võimalused ettevõtluskeskkonna suunamiseks pikas (30 aasta) perspektiivis. |        | Ei |                                      | On käsitletud arengukava perioodi |
| KOV-i alal tegutsevaid ettevõtjaid on teavitatud kliimamuutustega kaasnevatest riskidest piirkonnas.                                                                                                                                                                                                                         | Jah    |    | Erinevad valla ametlikud infokanalid |                                   |
| KOV-id arvestavad keskkonnahoidlike riigihangete põhimõtetega.                                                                                                                                                                                                                                                               | Jah    |    | Riigihangete alusdokumentides        |                                   |
| KOV on teadlik ringmajanduse põhimõtetest ja oskab suunata oma kogukonda neid põhimõtteid rakendama.                                                                                                                                                                                                                         | Jah    |    | Jäätmekavas, arengukavas             |                                   |
| Kliimamuutuste mõjust tulenevaid riske on KOV-i haldusalas olevate majapidamiste osas hinnatud ning nende maandamiseks on planeeritud asjakohased meetmed.                                                                                                                                                                   | Jah    |    | Valla riskiplaanis                   |                                   |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |        |    |                                      |                                   |

[Algusesse](#)

**Biomajandus:** Eestile oluliste biomajandussektorite jätkusuutlikkuse edendamine läbi kliimamuutuste mõju arvestava põllu-, metsa-, vee-, kala- ja puhkemajanduse ning turbakaevandamisega

| Väide                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Saarde |    |                                                        |                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|--------------------------------------------------------|-----------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus                   | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv |
| On hinnatud, kui palju on aktiivset ja potentsiaalset põllumaad ja metsa ning kui suur osa KOV-is on vee- ja kalamajandusel ning turbakaevandusel. On olemas teadmine kui suur on nende sektorite tööhõive kohalikul tasandil. On ettenähtud eelnevalt mainitud sektorite kliimamuutustega kaasnevate riskide maandamine. | Jah    |    | ÜP-s ja arengukavas                                    |                                   |
| On analüüsitud kliimamuutustest tingitud potentsiaalsed positiivsed muutused biomajandusele KOVi haldusalas.                                                                                                                                                                                                              |        | Ei |                                                        | Ei ole aktuaalne                  |
| On teada, kui palju on kohalikke kutselisi põllumehi ja talupidajaid. Toodete transportimisest tekkivate heitgaaside vähendamiseks tuleks soodustada kohalike saaduste turustamist kohalikele inimestele                                                                                                                  | Jah    |    | Põllumeeste ja talupidajate arv teada, Äriregister.    |                                   |
| Kavandatakse või on rakendatud bioenergia ressursside kasutus                                                                                                                                                                                                                                                             | Jah    |    | Ei ole rakendatud, kuid on arutatud ja ka kavandamisel |                                   |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |        |    |                                                        |                                   |

[Algusesse](#)

**Kogukond, teadlikkus ja koostöö**

| Väide                                                                                                                                                                                                                               | Saarde |    |                                                                                                     |                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                     | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus                                                                | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv |
| On hinnatud kliimamuutustest tingitud mõjusid KOV-i kogukonna enimhaavatavatele inimgruppidele.                                                                                                                                     |        | Ei |                                                                                                     | Puudub vajadus                    |
| On planeeritud enimhaavatavate inimgruppide kliimamuutuste mõjude suhtes haavatuse vähendamine.                                                                                                                                     |        | Ei |                                                                                                     | Puudub vajadus                    |
| On tegeletud KOV-i tasandil inimeste riskiteadlikkuse tõstmisega ja juhiste andmisega kriisiolukorras käitumiseks.                                                                                                                  | Jah    |    | Kriisikomisjoni töö ja tegevus, lisaks elanikkonnakaitse ja kogukonnatöö spetsialisti ametijuhendis |                                   |
| On tõhustatud riskijuhtimist ja suurendatud KOV-ide ametnike ja töötajate teadlikkust ja kompetentsi kliimamuutustega kaasnevate riskide ning võimaluste osas kliimamuutuste leevendamisele ja mõjuga kohanemisele kaasa aitamisel. | Jah    |    | Kriisiõppuste läbimise tulemusel                                                                    |                                   |
| On hinnatud kliimamuutuste leevendamisest tingitud majanduse ümber kujunemise sotsiaalset mõju KOV-i elanikele. Planeeritud on meetmeid nende riskide juhtimiseks.                                                                  |        | Ei |                                                                                                     | Puudub vajadus                    |
| KOV on suunanäitaja rollis: keskkonnasõbralikud liikumisviisid ametlikeks käikudeks jne, energiatõhusad hooned, ringimajanduse põhimõtete juurutamine KOVis jne.                                                                    | Jah    |    | Jäätmekava, arengukava, ÜP                                                                          |                                   |
| KOV hallatavate haridusasutuste, noortekeskuste ja huviringide kaudu suunatakse teadlikkuse tõstmist kliimamuutustest ja ringmajandusest.                                                                                           | Jah    |    | Haridusasutuste õppekavades                                                                         |                                   |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                           |        |    |                                                                                                     |                                   |

[Algusesse](#)**Taristu ja ehitised**

| Väide                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Saarde |    |                                                |                                              |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|------------------------------------------------|----------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus           | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv            |
| Tagatud on KOVile kuuluvate ehitiste ja rajatiste vastupidavus äärmuslikele ilmastikuoludele (hoonete soojustus, kütte-, jahutus- ja ventilatsioonisüsteemide töökindlus, vastupidavus, efektiivsus).                                                                                                                                                                                                            |        | Ei |                                                | Uusi ja rekonstrueeritud hooneid on üksikuid |
| KOV kasutab hoonete rekonstrueerimisel ja uute hoonete rajamisel võimalikult energiatõhusaid lahendusi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Jah    |    | Energiaauditid                                 |                                              |
| KOV hallatavatele hoonetele on tehtud energiaauditid, mille alusel on kavandatud hoonete rekonstrueerimine (sh hoone automaatika kaasajastamine erikulude haldamiseks).                                                                                                                                                                                                                                          | Jah    |    | Energiamärgised, auditid                       |                                              |
| KOV kasutab hoonete rekonstrueerimisel ja uute hoonete rajamisel võimalikult energiatõhusaid lahendusi.                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Jah    |    | Energiaauditid                                 |                                              |
| On tehtud koostööd elutähtsate teenuste pakkujatega, sh sideteenuste kättesaadavus, st ligipääsu ning võimalikult kiire marsruudi korrasoleku tagamine kiirabile, päästemeeskonnale, kohaliku toidupoe olemasolu ja toiduvarud, veesüsteemide töökindlus ja vastupidavus, et parandada piirkonnas nende teenuste toimepidevust ja kättesaadavust; on tõstetud enda valmisolekut elutähtsa teenuste katkestuseks. | Jah    |    | Kriisikomisjon koostöös teenusepakkujatega     |                                              |
| On tagatud ühistranspordi võrgu pidev arendamine ja vajadustele vastavaks kohaldamine, vähese süsinikuheitega transpordisüsteemi arendamine, kergliiklusteedel liiklemise soodustamine.                                                                                                                                                                                                                          | Jah    |    | Pärnumaa Ühistranspordi Keskus ja KOV koostöös |                                              |
| Ühistranspordikeskustega koostöö on hästi toimiv.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Jah    |    | KOV esindatud ühistranspordikeskuse nõukogus   |                                              |
| Muu väide                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |        |    |                                                |                                              |

**Energeetika ja varustuskindlus**

| Väide                                                                                                                                                                              | Saarde |    |                                                   |                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----|---------------------------------------------------|------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                    | Jah    | Ei | Kui jah, siis kus kajastub kirjeldus              | Kui ei, siis miks ei ole kohalduv  |
| On tagatud soojussüsteemide töö- ja varustuskindlus (sh torustikud on kaasaegsed). Kaugkütteseadmed on energiatõhusad.                                                             |        | Ei |                                                   | Kaugküte puudub                    |
| KOV-i hallatavate hoonete lokaalkütteseadmed on kaasajastatud ja energiatõhusad.                                                                                                   |        | Ei |                                                   | Osaliselt teostatud                |
| Koostöös elektri-ettevõtetega on tagatud elektrisüsteemide töö- ja varustuskindlus.                                                                                                |        | Ei |                                                   | Puudub teenuse pakkuja poolne huvi |
| Tõstetud KOV üksuse valmisolekut elektrikatkestusteks või varustuse häireteks.                                                                                                     | Jah    |    | Kriisikomisjoni tegemised, soetatud generaatoreid |                                    |
| On analüüsitud taastuvenergiaressursside osakaalu suurendamise võimalused                                                                                                          | Jah    |    | Analüüsitud planeeringutes                        |                                    |
| Üldplaneeringutes on kavandatud taastuvenergiaga seonduv maakasutus. (Nt päikesepaneelid, tuulepargid, biogaasi jaamad, vesinik jne)                                               | Jah    |    | ÜP-s                                              |                                    |
| KOV kasutab energia tarbimisel ja tootmisel taastuvenergia lahendusi (sh hinnatud potentsiaal) ning on ülevaade olemasolevast taastuvenergeetikasektorist KOV-s.                   |        | Ei |                                                   | Puudub võimalus                    |
| On tagatud ja kaardistatud võrguga seoses vajalikke liinitugevdusi ja arvestatud tulevaste taastuvenergialahendustega.                                                             |        | Ei |                                                   | Sellel tegelvald liini-ettevõtted  |
| On tehtud koostööd taastuvenergiaettevõtetega erinevate lahenduste leidmisel sh kriisiajal toimetulek, energia salvestamise lahendused/potentsiaal, varustuskindluse suurendamine. | Jah    |    | Koostöö on algusjärgus                            |                                    |
| Energiakogukond (-konnad) tegutseb(-vad) ja on edukas või on loomisel                                                                                                              |        | Ei |                                                   | Puuduvad kogukonnad                |
| Kavandatakse või on rakendatud energijuhtimise ja -tõhususe meetmeid                                                                                                               |        | Ei |                                                   |                                    |
| Tänavavalgustus on ajakohastatud.                                                                                                                                                  |        | Ei |                                                   | Puuduvad rahalised võimalused      |
| KOV üksuse elektrooniline ja digitaalne andmehõive on juhitud ja tegeletakse digijäätmete vähendamisega                                                                            | Jah    |    | Tegeletakse minimaalselt                          |                                    |
| Muu väide                                                                                                                                                                          |        |    |                                                   |                                    |